

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๒

ทนถอนหัวหนาม

การฝึกอะไรไม่เท่าฝึกจิต ต้องเอาจริงเอาจัง เอาเป็นเอาตายจริง ๆ เราเคยทำมาอย่างนั้นด้วย ไม่ใช่มาสั่งสอนหมู่เพื่อนอย่างปาว ๆ แบบที่เราทำอย่างหนึ่งแล้วมาสอนอย่างหนึ่ง เราทำอย่างนั้นไม่ได้ เราสอนอย่างนั้นไม่ได้ เราไม่ทำอย่างใด ไม่รู้อย่างใด ไม่มาสอนหมู่อย่างนั้น ไม่ทำอย่างนั้น ไม่สอนวิธีทำอย่างนั้น ไม่ได้บอกว่ารู้อย่างนั้นเห็นอย่างนั้น จะไม่นำมาสั่งสอนหมู่เพื่อน เราเอาจริงเอาจังทุกอย่าง เคยได้พูดให้ฟังแล้ว พูดเพื่ออะไร เราไม่ได้พูดเพื่ออวดอวดหาประโยชน์อะไร ดึกกับชั่วไม่มีใครจะรู้ยิ่งกว่าเรารู้เรา อวดไปหาประโยชน์อะไร พูดเพื่อให้เป็นคติ เพื่อให้เป็นข้อยึดสำหรับผู้ตั้งใจมาศึกษา ควรจะได้คติในแง่ใด ก็พูดไปตามเรื่องในแง่ นั้น ๆ เพื่อจะให้ เป็นคติแก่ผู้ฟัง และนำไปประพฤติปฏิบัติ

กิเลสเป็นของเหนียวแน่นมากก็พูดอยู่แล้ว ไม่มีอะไรจะเหนียวแน่นแข็งแรงแรงที่สุด ไม่มีอะไรเท่ากิเลส สู้กิเลสไม่ได้ ถ้าไม่ใช่ธรรมแล้ว ไม่มีอะไรจะปราบกิเลสได้ลงเลย พระพุทธเจ้า ท่านสอนอย่างนี้ ไม่ใช่จะมาทำเอาตามใจชอบ จิตใจปล่อยให้เร่ ๆ ร่อน ๆ มีความสุขสนุกสบายไปแบบโลก ๆ เขาทั้ง ๆ ที่เราต้องการธรรมซึ่งเป็นผลที่ผิดแปลกจากโลกเขา ความสุขที่ผิดแปลกจากโลกเขา แต่ทำแบบโลก ๆ เขา มันเป็นไปได้ยังไง เหตุผลไม่ได้อำนวยความสะดวกอย่างนั้นนี่

เราต้องจริงต้องจริงจังทำอะไร มันจะตายจริง ๆ ในเรื่องฝึกหัดจิตใจก็ให้เห็นซี ให้รู้เสียที่ พระพุทธเจ้าองค์ใดบ้างที่สอนสาวกทั้งหลายแล้วพระองค์ก็ตายเพราะการฝึกจิตเฉย ๆ โดยไม่ได้มรรคผลนิพพานเลย และสาวกองค์ใดบ้างที่ปฏิบัติตามหลักธรรมพระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนแล้วตายไปโดยหามรรคผลนิพพานไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่ปฏิบัติตามหลักธรรมที่ทรงสั่งสอนโดยชอบ ปฏิบัติโดยชอบก็ไม่ปรากฏมี มีแต่ตักดวงมรรคผลนิพพานเต็มภูมิ ๆ เรามันตักดวงเอาแต่ความเหลวไหลไม่ได้อะไรเป็นแก่นเป็นสารเลย แล้วจะเอาอะไรไปเป็นหลักเป็นเกณฑ์ในหัวใจ

ถ้าไม่มีธรรมเป็นหลักในใจแล้วหาความสุขไม่ได้โลกอันนี้ เราอย่าไปหวังว่าอันไหนจะมีความสุข ที่ไหนจะมีความสุข ที่นั่นจะมีความสุข วัตถุอันไหนจะมีความสุข สิ่งนั้นจะมีความสุขในโลกนี้ มันเท่านั้นแหละ ถ้าหากว่ามีความสุขแล้ว โลกนี้จะเป็นความสุขมานานแล้ว ไม่ต้องเสาะแสวงหาธรรมให้ลำบากอีกหลายด้านหลายทาง เพียงแต่แสวงหาทางโลกเป็นความสุขพอแล้วก็ไม่จำเป็นเกี่ยวกับเรื่องธรรมเลย แต่นี่ทำไมธรรมกับโลกจึงแยกกันไม่ออก ก็เพราะธรรม

เป็นผู้ช่วยจุดลากช่วยรั้งเอาไว้

จิตใจมันเลยเถิดเสมอ เพราะจิตใจเป็นโลก คำว่าโลกมันหาประมาณไม่ได้ กิเลสหาประมาณไม่ได้ มันจุดลากคนไปอยู่ต่อหน้าต่อตาทั้งวันทั้งคืน ยืนเดินนั่งนอนทุกเพศทุกวัย แม้แต่นักบวชเฉพาอย่างยิ่งนักปฏิบัติยังถูกมันจุดลากถลอกปอกเปิก แต่เรายังไม่ทราบหรือว่าเวลานี้กิเลสมันจุดลากไปจนถลอกปอกเปิก ถ้าหากว่าธรรมดาแล้วไม่มีหนังติดตัว เนื้อติดตัว ก็ไม่มี มันเปื่อยไปหมดแล้ว เพราะกิเลสมันจุดมันลากไป แม้แต่กระดูกก็จะขาดกระจายกระจายไปหมดแล้วไม่มีอะไรติดร่างให้เห็นเป็นสัตว์เป็นบุคคล เป็นพระเป็นเณรอยู่นี่เลย

เรายังไม่ทราบอยู่หรือว่ากิเลสมันเก่งขนาดไหน แม้แต่เดินจงกรมอยู่มันก็ยังลากออกไปได้ นั่งภาวนาอยู่มันก็ลากออกไปได้ด้วยความสามารถของมัน เพราะความที่ของเรา ความเชื่อของเรา สติปัญญาไม่ทันมัน ดูซิหัวใจมันปรุงเรื่องอะไร มันมีเรื่องอยู่ที่หัวใจเท่านั้น พิจารณาให้ลงถึงความจริงซิ เอ้า วันนี้จิตจะปรุงเรื่องอะไรตั้งข้อสังเกตอยู่กับจิตผู้รู้นั้น มันจะแสดงความกระเพื่อมขึ้นมาให้เห็นจนได้ถ้าสติมีอยู่แล้ว ความกระเพื่อมจะมีออกทุกระยะแห่งความปรุง นี่ได้ดูกันจนขนาดนั้นละจึงได้มาคุยให้หมู่เพื่อนฟัง อย่างทุกวันนี้ก็ดูก็พิจารณาของเรา ถึงไม่หวังจะถอดถอนอะไรก็ตาม พูดยตามความจริงให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยนี้แหละ

เวลาจะระงับขั้นธ เวลาจะพักสงบไม่เกี่ยวข้องกับขั้นธ จะติดจะตื่นเป็นการรบกวนซึ่งกันและกันในระหว่างขั้นธด้วยกันทำให้บอบช้ำเพราะสังขารความปรุง สัญญาความสำคัญมันหมายระงับมันลงไปเพื่อให้มันสงบตัว ขั้นธทุกส่วนจะได้อยู่สะดวกสบาย ต่างอันต่างสบาย ทีนี้เวลานั้นจะติดจะตื่นออกมานั้นจะกระเพื่อม ๆ ๆ สัญญากับสังขารมันละเอียดมากยิ่งขึ้นกว่าสิ่งใดเวลาพิจารณาเข้าไปจริง ๆ แล้ว

สัญญาละเอียดมากยิ่งขึ้นกว่าสังขาร มันซึมซาบไปได้เลย สัญญาที่ซึมออกไปเหมือนกระดาษซึม แต่สังขารยังมีเย็บ สัญญาที่ซึมออกไปเลย ความละเอียดของสัญญา เพราะฉะนั้นจึงตามทันได้ยาก แต่ยังไม่ทันก็ตามไม่เห็นสติปัญญาไปได้ รู้ได้ทั้งนั้นแหละถ้าตั้งใจพิจารณา นี่ไม่เคยลดละ อยู่ที่ไหนก็อย่างนั้นประกอบอยู่ตามเวลาลำเวลาของตน สะดวกสบายเมื่อไรต้องการความสะดวกเกี่ยวกับเรื่องธาตุเรื่องขั้นธเมื่อไรก็พักจิต สบาย ๆ ไปวันหนึ่ง ๆ ดูมืดกับแจ่มไปอย่างนั้นแหละ นี่ไม่ได้ดูเพียงเท่านั้นซิ ดูกิเลสมันจุดมันลาก ไม่มีอะไรที่ยิ่งกว่ากิเลส เว้นแต่หลับสนิทเสียอย่างเดียวเท่านั้นมันไม่ทำงาน นอกนั้นมีแต่เรื่องของกิเลสทำงาน สติปัญญาไม่ทันมันไม่ได้

พิจารณาลงไปซิ ทุกข์ อริยสัจจ์ มีอยู่ที่ตรงไหนบ้าง มันเต็มสกลกายเต็มจิตใจ ที่สังขาร สัญญา เป็นผู้ปรุงผู้หมายขึ้นมา วิญญาณรับทราบมา กว้านเข้ามา ๆ ให้จิตเป็นผู้รับ

ภาระ รับภาระแล้วไม่มีปัญหาสัดปิดทั้งมันก็กองอยู่ในจิตหมด จะเอาอะไรสัดปิดทั้งอารมณ์ ทั้งหลายที่มาทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และเข้าสู่ทางใจจนกลายเป็นธรรมารมณ์ ขึ้นมา ซึ่งล้วนแล้วแต่กิเลสทั้งนั้น ถ้าสติปัญญาไม่ทันมันก็ปิดออกไม่ได้ ถ้าสติปัญญาทันแล้ว อะไรมาสัมผัสพบบันก็รู้ทันแล้วตกไป ถ้ารู้ทันแล้วมันตกไป ถ้าไม่รู้ทันแล้วมันก็ต่อ เรื่องของ กิเลสเป็นอย่างนั้น

เราจะเข้าใจว่ากิเลสเป็นอะไร มันก็เป็นเรานั้นแหละ เราถึงได้สงวนเราและขี้เกียจ กลัว เราจะลำบาก เห็นไหมมันละเอียดขนาดไหนกิเลส มันเป็นเราทั้งตัวจนไม่ทราบจะแยกอะไร ออก ถ้าจะทำความเพียรบ้าง มีความลำบากลำบากบ้างก็ว่าเราลำบาก การทำความเพียรก็ไม่ สะดวกเสีย ลำบาก นอนเสียดีกว่า พักเสียดีกว่าแล้วปล่อยจิตให้เป็นไปตามลำพังเสียดีกว่า ถ้า หากว่าดีกว่าแล้วโลกทั้งหลายเขาไม่เคยรักษาจิตเลย ทำไมโลกนี้มันไม่วิเศษไปนานแล้วละ มา บ่นทุกข์บ่นยากกันทำไม

ไปโลกไหนก็ไปชิ ไปทวีปไหนก็ไปในโลกมนุษย์เรานี่ จะไม่ได้ยินไม่เห็นมนุษย์มโนสัตว์ ทั้งหลาย ได้รับความทุกข์ความลำบากไม่มี มีอยู่ด้วยกันทั้งนั้น เพราะกิเลสมีอยู่ทุกหัวใจสัตว์ หัวใจบุคคล แต่สัตว์มันพูดไม่เป็น มนุษย์เราพูดเป็น มันถึงบ่นเก่ง มาบวชในศาสนา มา ปฏิบัติกรรมฐานเพื่อจะชำระล้างสิ่งที่สกปรกโสมมออกจากใจอันเป็นบ่อแห่งความทุกข์ แล้ว ทำไมจึงกลับเกียจคร้านอ่อนแอ ทำอะไรไม่จริงไม่จังเหลว ๆ ไหล ๆ

เราพยายามที่สุดกับหมู่เพื่อน ในฐานะที่เราเป็นหัวหน้าพยายาม อันใดที่จะเป็นไปเพื่อ ความสะดวกกับหมู่เพื่อนแล้วเราเสริม แม้แต่แขกที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องนี้ ผิดเวลาล่าเวลา เราไม่ ให้ไป ไปเที่ยวเตร็ดเตร่เร่ร่อนทางโน้นทางนี้ ไปดูสถานที่พระนครภาวนานี้ เพราะจะไปทำลาย ความสงบของพระ เราเป็นคนสั่งเสียเอง การนิมนต์มาไหนไปไหนเรายอมรับคนเดียวหมด ผิด ถูกประการใดตำหนิตชม เรายอมรับเอามาเป็นภาระทั้งหมดเพื่อหมู่เพื่อนได้รับความสะดวก สบาย จะหาที่ไหนอีก ไม่ใช่เราคุย ไม่ใช่เป็นกังวลอะไรทั้งนั้น

การก่อสร้างวัตถุทั้งหลายซึ่งเป็นสิ่งก่อกวณจิตตภาวนา เราก็ระมัดระวังมาก หากว่า มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างต้องทำก็ให้มีเหตุมีผล มีกฎเกณฑ์ มีข้อบังคับไว้เป็นขอบเขตอยู่ เสมอ ไม่ให้เลยเถิดแห่งความจำเป็นนั้น เราปฏิบัติมาอย่างนี้ตลอด เพื่อให้ความสะดวกแก่หมู่ เพื่อน แล้วเวลาไหนล่ะที่มันไม่ว่างลองพิจารณาดูซิ ไปบิณฑบาตก็เดินจงกรมไป กำหนด พิเคราะห์ไปตามอารมณ์ที่เจ้าของเคยทำ ไปก็คนก็ตามก็องค์ก็ตาม หน้าที่ของใครของเรา ดำเนินปฏิบัติกันไปจนกระทั่งรับบาตร เดินภาวนาไปตลอดทั้งไปทั้งกลับ หากจะมีพลังเหลือ บ้างก็ตอนที่จัดโน้นจัดนี้ ยุ่งเหยิงวุ่นวายหลายอย่างมันก็ขาดไปบ้าง

จากนั้นเราก็ปล่อยให้ทำความพากเพียร จนกระทั่งถึงเวลาปิดกวาด จะเอาเวลาสักเท่าไรก็ได้ แล้วกลางค่ำกลางคืนอีก ถ้าไม่มีการประชุมก็ไม่มีอะไรยุ่งกัน ให้ต่างองค์ต่างภาวนา ได้รับความสะดวกสบาย ผมพยายามที่สุดที่จะให้หมู่เพื่อนได้บำเพ็ญความพากเพียร ให้ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยทางด้านจิตใจ เพราะใจเป็นของสำคัญ ธรรมภายในใจที่เกิดขึ้นกับใจเป็นของสำคัญ เป็นสมบัติอันสำคัญมากยิ่งขึ้นกว่าสมบัติอื่นใด ใจมีหลักเกณฑ์แล้วอยู่ที่ไหนก็สะดวกสบาย ปฏิปทาคือเครื่องดำเนินก็เป็นไปเพื่อความราบรื่นดีงามสม่ำเสมอ

การปิดกวาดลานวัดหากทำด้วยความซื่อเกียจ ถ้าไม่ทำก็ไม่เห็นความซื่อเกียจ แต่ทำนี้ประกาศความซื่อเกียจออกมามั่นนำดูที่ไหน ไม่ได้เป็นวัดของใคร วัดของเราทุกคน เพื่อกำจัดกิเลสตัณหาด้วยข้อวัตรปฏิบัติด้วยกันทุกคน พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เพื่ออะไรข้อวัตรเหล่านี้ ก็เพื่อเราผู้มีกิเลสเต็มหัวใจอยู่นี้ ที่ไหนแผ่นดินมันควรจะเบาเมื่อก็ให้เบา.ปิดกวาด ที่ไหนควรหนักก็หนัก จึงเรียกว่าใช้ปัญญา กวาดซุดไปหมด จนเป็นหลุมเป็นบ่อไปหมดก็ดูไม่ได้ นั่นคือขาดปัญญาความใคร่ครวญ สักแต่จะทำพอให้แล้วมือก็เอาใช้ไม่ได้เลย

เราทำสิ่งนี้เราทำเพื่อเราต่างหาก พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้เพื่อเราไม่ได้บัญญัติไว้เพื่อไปไม้ เพื่อลานวัด แต่ทำไมเราจึงต้องไปทำลานวัด เราอยู่กับสถานที่ใดเรารักษาสถานที่เช่นนั้น เพื่อเป็นการรักษาเราอยู่ในตัว ให้เราทราบเสียว่าสิ่งเหล่านี้มีความจำเป็นต่อเราอย่างไรบ้าง ไม่เช่นนั้นก็จะไม่เห็นความจำเป็นของตัวเองเลย แล้วสิ่งภายนอกก็เลอะ ๆ เทอะ ๆ ไปหมด เพราะไม่เห็นความจำเป็นของตนแล้ว สิ่งใด ๆ ก็ไม่จำเป็นทั้งนั้นเพราะเหลวแหลกภายในจิตใจ

ให้พากันจำไว้ให้ดี ผมสอนจริง ๆ สอนหมู่สอนเพื่อน ขอให้เห็นใจ รับผิดชอบ รับผิดชอบต่อตนเอง ๆ นี้ผมรับไว้จริง ๆ ด้วยเหตุด้วยผลสอนเต็มเม็ดเต็มหน่วย เต็มภูมิความสามารถที่จะสั่งสอนได้ การดูหมู่เพื่อนภายในวัดนี้ซึ่งเป็นเสมือนอวัยวะของผม ผมดูอย่างละเอียดถี่ถ้วนทุกอย่างเต็มสติกำลังความสามารถของผม ที่อื่น ๆ ผมไม่ได้สนใจ

ผมเคยพูดเสมอ พอออกนอกวัดไปแล้วใส่แว่นตาตาไปเลย ไม่สนใจเพราะไม่ได้อยู่ในความรับผิดชอบ เราไม่ใช่ผู้ที่จะให้โอวาทสั่งสอนใคร ๆ นี้ เป็นเรื่องของเขา สมบัติของใครของเรา แต่นี้หมู่เพื่อนน้อมกายวาจาใจเข้ามาเพื่อให้เราเป็นภาระ อาจารย์โย เม ภนุเต โหหิ นี้ก็รับด้วย โอปาโยกั ปฏีรูปุ ปาสาทิเกน สมฺปาเทหิ เป็นอันว่าพร้อมแล้วทั้งสองฝ่ายตามหลักธรรมหลักวินัย เมื่อเป็นเช่นนั้นจึงต้องสั่งสอนหมู่เพื่อนให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย อันใดที่เป็นหน้าที่ของตัวเองสอนให้เต็มภูมิ

ไม่ว่าการสงเคราะห์สงหา สิ่งใดที่มีอยู่ในวัดนี้ไม่ต้องมาขอ บอกว่าเป็นของทุกคน ผมไม่เคยที่จะสั่งสมอะไรแม้สักชนิดหนึ่งภายในจิตใจเลยพูดตรง ๆ อย่างนี้ เพื่อหมู่เพื่อคณะทั้งนั้น

เราได้รับด้วยเหตุนี้เองรับหมู่เพื่อน ถ้าพูดถึงเรื่องรักเรื่องสงวนก็เหมือนอวัยวะของพระองค์ เพราะฉะนั้นความเคลื่อนไหวคลาดอะไรในบรรดาพระเนตรที่มาอยู่กับผมทั้ง ๆ ที่ไม่น่าจะเคลื่อนไหวคลาดนี้ จึงรู้สึกสะอึกใจมาก ไม่อยากเห็น มันเป็นความเสียของผู้มันเอง เป็นความบกพร่องของผู้มันเอง ทั้ง ๆ ที่มาศึกษาแต่สิ่งหยาบ ๆ ทำไมจึงบกพร่องได้ คำว่าความบกพร่องก็มีหลายแง่หลาย तरह อย่างหยาบก็มีอย่างละเอียดก็มี ถ้าอย่างละเอียดก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง แต่อย่างหยาบ ๆ นี้ฉันนึกไม่ได้ ไม่ควรจะบกพร่อง ไม่ควรจะผิดพลาดไป แต่ผิดพลาดไปนี้ดูไม่ได้

ให้พากันฟังอย่างตั้งใจ ปฏิบัติให้จริงให้จังทุกสิ่งทุกอย่าง เอ้า ลองดูชิมมรรคผลนิพพานจะไม่มีจริง ๆ เหรอ เราจะไปโมฆะภิกษุไปอย่างนี้ตลอดไป เหรอ คีล สมานิ ปัญญาพระองค์สอนไว้เพื่อใคร มรรคผลนิพพานสอนไว้เพื่อใคร ถ้าไม่สอนไว้เพื่อผู้ปฏิบัติเป็นสามเณรหรือเป็น ธรรมานุธรรมปฏิบัติโน ผู้ปฏิบัติสมควรแก่ธรรม จะเป็นผู้บูชาถาคต และในขณะที่เดียวกันก็เป็นผู้ที่ทรงไว้ซึ่งมรรคผลนิพพาน ไม่นอกเหนือไปจากผู้ปฏิบัติด้วยความตั้งใจเลย

ธรรมเหล่านี้ไม่ใช่เป็นธรรมที่ด้อยกว่ากิเลส เป็นธรรมที่เหนือกิเลสทั้งนั้น ถ้าเราจะพินขึ้นมาเพื่อปราบกิเลสภายในจิตใจของเรา ปราบได้ทั้งนั้น ไม่มีกาล ไม่มีสมัยใดที่จะมาเป็นอุปสรรคต่อการประพฤติปฏิบัติด้วยความตั้งตามหลักของศีล สมานิ ปัญญา ให้พากันตั้งใจปฏิบัติให้เห็นชิมมรรคผลนิพพานอยู่ที่ไหนเวลานี้ สอนอยู่เฉย ๆ นี้ไม่เกิดประโยชน์อะไรเหมือนมาพูดเล่น

ท่านว่าสมานิคือความสงบใจ สงบอย่างไร ทำอย่างไรใจจึงสงบ จิตไม่เคยบังคับตน ให้กิเลสสะดุดดินบ้างเลย จนเราตื่นตายเสียก่อนแล้ว กิเลสยังไม่ได้ตื่น ประกอบความพากเพียรชนิดหน้อยกลัวแต่จะตาย ๆ แยกแต่ความตายอยู่ตลอดเวลา มันไม่มีเวลาที่จะสลัดได้ ถ้าสลัดกิเลสไม่ได้ก็สลัดความตายไม่ได้ ถ้าสลัดกิเลสไม่ได้ก็สลัดความทุกข์ไปไม่ได้ ความทุกข์ก็คือทุกข์ เพื่อจะถอดถอนกิเลสออกจากหัวใจ เหมือนถอนหัวหนามออกจากฝ่าเท้าเรา เอ้า ทุกข์ก็ทุกข์ไป จะปล่อยหัวหนามให้ฝังจมอยู่ในเท้าแล้วมันจะเลอะไปหมด เสียไปหมดทั้งเท้า แล้วอวัยวะส่วนอื่นพลอยเสียไปด้วย เมื่อเป็นเช่นนั้น เจ็บขนาดไหนก็ต้องเอาออกจนได้หัวหนามนั้น นี่กิเลสมันจะลึกขนาดไหนมันไม่เลยชั่วหัวใจ ถอนออกมาจนได้ มันจะทำให้เสียไปหลายภพหลายชาติ มีตั้งแต่ความทุกข์ความทรมาน

เราเคยมาแล้วตั้งแต่ในชาตินี้ก็พออยู่แล้ว ไม่ต้องไปหาเรื่องอดีตอนาคตที่ไหน ฝังลงที่ใจนี้ เป็นปัจจุบันนี้แล้วมันจะกระจายไปหมดเรื่องอดีตอนาคต ขอให้กำหนดให้กิเลสรวมตัวลงไป ๆ เถอะ เราจะเห็นเรื่องภพเรื่องชาติทุกอย่างอยู่ในหัวใจนี้โดยไม่ต้องไปคาดไปคะเน ใครจะพูดที่ไหนไม่ต้องสนใจ ขอให้รู้ด้วย ปรุจตุต ของเรานั้นแหละ พระพุทธเจ้าสอนแล้วว่า

ปัจจุตติ เวทิตัพโพ วิญญูติ และ สนฺทิกฺขุญฺโถ ผู้ปฏิบัติจะพึงรู้เองเห็นเอง แล้วสอนใครถ้าไม่สอนผู้ปฏิบัติ คือพวกเรา

เอาให้จริงให้จังซี ทำไมมันไม่สงบจิตนี้ เป็นเพราะเหตุไร เป็นเพราะปล่อย เป็นเพราะลอยลม ตั้งหน้าตั้งตามุ่งบังคับ เอาให้มันจริงมันจัง ให้เห็นเหตุเห็นผล เอา มันจะคิดไปไหน ตามมันจริง ๆ ถ้าตั้งหน้าตั้งตาตามความคิดนี้ ความคิดก็ไปไม่รอด เพราะเหตุผลตามต่อนจนได้และสงบตัวเข้ามา นี่ประการหนึ่ง มีหลายประการด้วยกัน

คำว่าปัญญาอบรมสมาธิ คือปัญญาที่ต่อนจิตที่มันคึกคะนองนั้น ให้เข้าสู่ความสงบหมอบราบเป็นความสงบขึ้นมา พอกิเลสหมอบเท่านั้นมันก็เป็นความสุข เช่น อย่างสมาธิก็คือกิเลสสงบตัว เหตุใดกิเลสจึงสงบตัว สงบตัวด้วยอารมณ์แห่งบริกรรมภาวนาโดยความมีสติสงบด้วยวิธีการปราบกิเลสด้วยปัญญาให้ทันกัน มันสงบได้ทั้งสองอย่าง แต่ปัญญานี้เป็นสิ่งที่อาจหาญมาก เวลาปราบลงได้แล้ว และได้คติได้ตัวอย่างอันสำคัญ ๆ

การถอนกิเลสบางประเภทถอนได้ในขณะนั้นด้วยก็มี เป็นที่เข้าใจเป็นหลักของใจในการปฏิบัติต่อไปต่อตัวเอง เกิดความกล้าหาญชาญชัยไม่สะทกสะท้าน เมื่อปัญญาได้เดินถึงไหน และเข้าใจถึงไหนแล้ว เป็นการส่งเสริมสติกำลังหรือความสามารถของเรา ความอาจหาญของเราให้เพิ่มขึ้นโดยลำดับ ๆ เพียงสงบในขั้นสมาธิธรรมดาด้วยการอบรมสมณะเป็นอีกอย่างหนึ่งถึงกาลที่จะใช้ปัญญาก็ฟาดมันลงไปซิ เราสงวนไว้ทำไม เอาให้จริงให้จัง

เราอยากได้ยินหมู่เพื่อนพูดถึงเรื่องสมาธิเป็นอย่างนั้น ปัญญาเป็นอย่างนี้เหลือเกินนะอยากฟังสมที่เราตั้งใจสงเคราะห์หมู่เพื่อนด้วยความสัตย์ความจริง ที่ได้เข้าใจ เพราะการปฏิบัติมาไม่น้อยเพียงไร ได้ถอดออกมาหมด ไม่มีความลึกลับแม้แต่น้อยหนึ่งเลยกับหมู่เพื่อน เพราะอยากเห็นพระที่ทรงมรรคทรงผล นิพพานภายในใจ

เราได้ยินตั้งแต่ชื่อได้ยินแต่ข่าวคราวท่านพูดในครั้งพุทธกาล องค์นั้นสำเร็จมรรคผลอยู่ที่นั่น องค์นั้นสำเร็จโสดา องค์นั้นสำเร็จสกิทา องค์นั้นสำเร็จอรหัตตอรหันต์อยู่ที่เขาลูกนั้น อยู่ป่านั้น อยู่ในถ้ำนั้นถ้ำนี้ องค์นั้นออกมาจากสกุลนั้น องค์นี้ออกมาจากสกุลพระราชามหากษัตริย์ เศรษฐี กุฎุมพี พ่อค้า ประชาชน คนธรรมดา ออกมาแล้วสำเร็จมรรคผลนิพพาน ๆ เหมือนกับท่านมาตักเอา ๆ ความจริงท่านทำแทบตายด้วยกันนั้นแหละ เราไม่เห็นประโยชน์แห่งความเพียรของท่าน เราไปมองแต่ต้นไม้ที่ดอกผลของมันโน้น เราไม่มองต้นของมันว่ามันรับอาหารอย่างไร ที่เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงลำต้นพอที่จะผลิตดอกออกผลขึ้นมาให้ได้รับ เราต้องดูลำต้นของมันซิ ต้นไม้ประเภทนี้มันชอบปุ๋ยชนิดใดอาหารชนิดใดมันถึงได้ผลิตดอกออกผลดกนักหนา

มรรคผลนิพพานก็ต้องอาศัยปุ๋ย คือความ پاکเพียรเหมือนกัน ปุ๋ยชนิดใด ความเพียรประเภทใด ประเภทหนุ่นด้วยสติ ประเภทหนุ่นด้วยปัญญา หรือประเภทหนุ่นด้วยสมณะ เราก็พิจารณาซิ มีแต่ปุ๋ยทั้งนั้นที่จะหล่อเลี้ยงมรรคผลนิพพานให้ปรากฏขึ้นภายในจิตใจ ได้ยินแต่ข่าวท่านเฉย ๆ ข่าวเราไม่ได้ยินเลยจะว่ายังไง ทรงผ้าเหลืองไว้เปล่า ๆ ศีลก็ได้ยินแต่ชื่อว่าศีลไม่เป็นข้อหนักแน่นภายในใจเลย สมาธิก็หาความหนักแน่น หาความสงบร่มเย็นเป็นสุขไม่ได้แล้วทำยังไง มรรคผลนิพพานจะเกิดขึ้นได้อย่างไร

มรรคก็หมายถึงทางดำเนินที่ถูกต้องแล้ว ไม่ว่าจะมรรคขั้นใด ผลก็คือสิ่งที่ยอมรับกันแล้วจากมรรคคือเหตุ ได้ปฏิบัติมาถึงขนาดนี้แล้วเป็นลำดับ ๆ จนกระทั่งถึงอรหัตผล พ้นไปจากมรรคปฏิบัติไม่ได้เลย ให้พากันปฏิบัติ อย่าไปคำนึงคำนวณคาดโน้น คาดนี้ว่ามรรคผลนิพพานอยู่ที่ไหน ๆ ทุกข์มันอยู่ที่ไหนเวลานี้ ทุกข์ซึ่งเป็นตัวผลนั้น เกิดขึ้นจากกิเลสเป็นผู้ผลิตขึ้นมา มันอยู่ที่ไหน กิเลสมันก็อยู่ที่นั่นเอง มันผลิตขึ้นมาที่นั่น ผลิตขึ้นมาที่ดวงใจ ให้ค้นลงไปทีตรงนี้ เป็นก็เป็น ตายก็ตาย ถึงคราวที่จะมอบ เอากันเต็มเม็ดเต็มหน่วยแล้วพากันลงไปอย่าถอยหลัง นั่นจึงชื่อว่าลูกศิษย์ตถาคต

ไม่มีอันใดที่จะเลิศในโลกนี้ยิ่งกว่าจิตที่ต่อสู้กับกิเลสด้วยปัญญา แล้วได้จิตเป็นมหาสมบัติอันบริสุทธิ์ขึ้นมาภายในจิตใจ เอาที่นี้ชมไปจนอนันตกาล ไม่ต้องมายุ่งเหยิงวุ่นวายอีกแล้ว งานนี้แม้จะเป็นงานหนักก็มีเวล่ำเวลาที่หยุดกันได้ไม่เหมือนงานทางโลก โลกนี้ โอ๊ย ใครเกิดมาก็ทำอยู่อย่างนั้นแหละ ตั้งแต่เล็กจนโตจนกระทั่งตายไปแล้วงานก็ยังไม่ว่าง ตายจากงานจากการไป ส่วนงานอันนี้ เอ้า ทำลงไป หนักขนาดไหนพาดลงไป

เวลาถึงจุดหมายปลายทางแล้วก็เลิกแล้วกันจริง ๆ ไม่มีกิเลสตัวใดที่จะมาก่อวุ่นจิตใจให้ต้องทำงานเพื่อถอดถอนกิเลสกันอีกต่อไป ท่านจึงเรียกว่า วุสิต์ พรหมจรรย์ พรหมจรรย์ได้อยู่จบแล้ว แน่ะท่านบอก พูดง่าย ๆ ว่าจบงานแล้ว งานเพื่อปราบปรามหรือถอดถอนกิเลสนี้จบสิ้นลงไปแล้วด้วยประโยชน์ความเพียร อันสุดท้ายอันนี้คือมหาสติมหาปัญญา กต ธรรมเนียมความเพียรที่ควรจะทำ งานที่ควรจะทำได้ทำสำเร็จจุล่งลงไปเรียบร้อยแล้ว นาปรัง อิตถตตยา ยาทิ ปชานาติ กิจอื่นที่จะต้องทำให้ยิ่งกว่านี้ งานอื่นที่จะต้องทำให้ยิ่งกว่านี้อีกไม่มี งานที่ยิ่งที่สุด ทุกข์ที่สุด ลำบากที่สุด ก็คืองานแก้กิเลสนี้ ผลที่เลิศที่สุดก็คือผลอันชนะกิเลสแล้วนี้ ลงตรงนี้

ท่านพูดไว้แล้วในอาทิตตปริยายสูตรก็มี อนัตตลักขณสูตรก็มี ในธัมมจักกัปปวัตตนสูตรก็มี ท่านพูดถึงเรื่องผล เบื้องต้นท่านก็พูดถึงเรื่องเหตุ เช่น ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร อิทธิโก ภิกุชเว ทุกขัง อริยสัจจंชาติปี ทุกุชา ชราปี ทุกุชา แน่ะต้นเหตุมันอยู่ที่นี่ ทุกข์มันเกิดขึ้นจากอะไร ท่านก็บอกไว้ เวลาเกิดภพเกิดชาติอย่างนั้นอย่างนี้ ทุกข์ก็เป็นทุกข์ ชาติปี ทุกุชา

เกิดก็เป็นทุกข์ ชราก็เป็นทุกข์ มรณมุขี ทุกข์ เวลาจะตายก็เป็นทุกข์ ท่านบอก นี่ทุกข์ ๆ เป็นอย่างนี้

นี่ท่านบอกตั้งแต่เพียงร่างกายนะนี่นะ ความเป็นทุกข์ใจซึ่งแนบอยู่ในนั้นท่านไม่อธิบาย แต่ให้ฟังทราบว่าใจนั้นแหละเป็นตัวกระวนกระวายที่สุดเลยในขณะที่คนจะตาย ไม่มีสติตั้ง ยับยั้งไว้แล้วเป็นบ้าไปเลย เพราะความทุกข์มันเหลือปากว่าแรงเหนือสติ เกินกว่าสติปัญญาที่จะตามทันจิตในเวลานั้นที่จะต้านทานทุกข์ได้ ท่านจึงเรียกว่าชาติปี ทุกุชา ชราปี ทุกุชา มรณมุขี ทุกข์ สรุปลงแล้วว่า สงฺขิตฺเตน ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทุกุชา ชนฺธํทัง ๕ เป็นกองทุกข์

ชั้นทั้ง ๕ จะมีอะไร ก็รูปชั้นเป็นสำคัญ เวทนาชั้นแสดงตัวขึ้นมา ต่อไปก็เหมือนกัน พูดถึงเรื่องสมุทัยก็ ยายฺย ตณฺหา โปโนพฺพวิกา นนฺทึราคสฺสทคฺคา ตตฺตฺร ตตฺตฺราภินฺนุทฺธิ นี้ตัวผลิตทุกข์ขึ้นมา กามตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหาเป็นสำคัญ ท่านก็บอกแล้ว ที่ ๓ นิโรธ โย ตสฺสาเยว ตณฺหาเย อเสสฺวิราคนิโรโธ จาโค ปญฺนิสฺสคฺโค มุตฺติ อนาลโย ตตฺไปหมต กิเลสประเภททั้งสามนี้ ตัดออกหมดเป็นอนาลโย หากความอาลัยไม่ได้ นี่นิโรธ มรรคก็ เสยฺยสฺสํ คืออะไร ท่านก็บอกไว้แล้ว สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสมฺกฺโป จนฺกฺระทังสมฺมาสมฺมาธิ นี้เครื่องมือปราบกิเลส ท่านบอกเอาไว้เป็นตอน ๆ ในอริยสัจหรือว่าในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ท่านว่าไว้อย่างนั้น

แต่วิธีการที่จะปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านี้เราจะปฏิบัติอย่างไรก็อย่างที่อธิบายให้ฟังนี้ คั่นลงไปให้เห็นเรื่องความทุกข์ มันจะทุกข์มากน้อยเพียงไรขอให้เล็งความจริง อย่าเล็งถึงเรื่องทุกข์ว่าเป็นทุกข์ต่อเรามากน้อยอย่างนั้นจะไม่เข้าใจในวิธีการพิจารณาทุกข์ ให้เห็นความจริงทั้งตัวสมุทัยคือความยึดมั่นถือมั่นสำคัญผิดที่จะทำให้ทุกข์กำเริบรุนแรงขึ้นมา และจะเกิดความท้อถอยเพราะสติปัญญาไม่ทัน ให้คั่นตามความจริงลงไป

ทุกข์มีมากน้อยเพียงไรก็ให้เห็นตามความจริงของทุกข์ว่ามันเกิดขึ้นจากอะไร มันอาศัยกายเกิดขึ้น เหมือนกับว่ากายนี้เป็นเชื้อไฟ อย่างฟืนเป็นเชื้อไฟ ไฟลุกไหม้ฟืนนั้นแล้ว แสดงเปลวออกมา ความร้อนออกมาเป็นทุกข์เวทนา เอ้า ปัญญาพิจารณาสอดแทรกลงไปให้เห็นทุกแง่ทุกมุม ดูให้เห็นชัดว่าอะไรเป็นทุกข์ เนื้อหรือหนัง หรือเอ็นหรือกระดูก หรือส่วนใดเป็นทุกข์ ดูให้เห็นชัดเจนและแยกออกมาดูตัวทุกข์อีก ทุกข์เป็นรูปลักษณะอย่างไร ทุกข์เป็นนามธรรมไม่เห็นมีรูปลักษณะ หนัง เนื้อ เอ็น กระดูกเป็นต้น เป็นรูปเป็นลักษณะสี่สัณฺวรณะ มันผัดกันคนละอย่าง ๆ

แยกดูให้ดีให้เห็นชัด แยกกายแยกเวทนาให้เห็นชัดอย่างนี้ แล้วใครเป็นคนไปสำคัญมันหมายไปยึดมั่น สิ่งเหล่านี้มีอยู่ตั้งเดิมตั้งแต่วันเกิดมา ตายแล้วเอาไปเผาไฟก็แล้ว เอาไปฝังดิน

ก็แล้ว มันไม่เห็นร่องเห็นครางอะไร เพราะตัวทุกซึกไม่มีเนื่องจากจิตไม่มี แต่อาการอันนี้มันเกิดขึ้นจากจิต.ทุกขเวทนา เมื่อจิตพิจารณารู้อาการของตัวเองแล้วก็ปล่อย จิตหลงอาการของตัวเองนะ พอเข้าใจแล้วก็หัดตัวเข้ามา กายก็เป็นกาย เป็นความจริงอันหนึ่ง เวทนาคือทุกขเวทนา เป็นต้น ก็เป็นความจริงอันหนึ่ง จิตก็เป็นความจริงอันหนึ่งด้วยการพิจารณาชอบแล้วโดยทางปัญญา

เมื่อต่างอันต่างจริง เข้าทำลายอะไรกันไม่ได้ ถึงทุกข์จนขนาดที่ว่ามันจะแตกไปในขณะนั้นก็ตาม จิตก็ไม่หวั่นเพราะต่างอันต่างจริงแล้วไม่กระทบกัน นี่แหละจริงด้วยปัญญาจริงอย่างนี้ นี่ท่านว่ามัชฌิมาปฏิปทา แล้วทุกข์ก็ดับไป ทุกข์ทางใจดับไป ส่วนทุกข์ทางร่างกายจะดับไปก็เป็นเรื่องของกาย ไม่ดับมันก็มีอยู่ตามความจริงของกาย ส่วนทุกข์ที่เกิดขึ้นจากสมุทัยนี้ดับ เช่น สัญญาอารมณ์ความสำคัญมันหมายความว่าทุกข์เป็นอยู่ที่นั่นที่นี้ นี่ดับ ทุกข์ทางใจก็ดับเพราะอำนาจของปัญญา ให้พิจารณาอย่างนี้ เวลาพิจารณาให้เห็นตามความจริงของมัน

มันจะเป็นขนาดไหนอย่าไปกลัวตาย ความตายก็เป็นสังขารอันหนึ่ง อะไรตาย คันทา เรื่องความตายอีก เอ้า ดิน น้ำ ลม ไฟ เวลาแตกลงไป อยู่ในร่างกายของเราคือดินน้ำลมไฟ ประชุมกัน เวลาแตกลงไปแล้วน้ำไปเป็นน้ำ ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟ ใจก็เป็นใจ ยิ่งเด่นยิ่งชัดขึ้นมา แล้วใจมันตายได้ยังไง ดินน้ำลมไฟก็ไม่เห็นตาย สลายจากความผสมนี้ลงไปก็ไปสู่ธาตุเดิมของเขา มันโกหกกัน พอมันเข้าใจถึงใจแล้วเป็นอย่างนั้นนะ นี่โกหกกัน พุดให้มันถึงใจ

ความจริงก็ไม่มีใครโกหกใครแหละ ก็พุดด้วยความลุ่มหลง ความสำคัญด้วยกันทั้งนั้นแหละ ไม่มีเจตนาที่จะโกหกกัน แต่เวลาเราพิจารณาไปเห็นความจริงอย่างประจักษ์ในใจแล้ว มันหากอุทานขึ้นมาภายในจิตว่า โอโห นี่มันโกหกกัน มันกลัวตาย มันกลัวอะไร กลัวลมกลัวแล้งนี่ เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว เอ้า จะตายก็ตาย ความจริงอยู่กับหัวใจนี้แล้ว อะไรจะตายก็ตาย หัวใจไม่ตาย มันยิ่งรู้ชัดเจนขึ้นมา อาจหาญทีเดียว

เราได้ปฏิบัติแล้ว จึงสามารถพุดให้หมู่เพื่อนฟังอย่างเต็มหัวใจ เต็มปากด้วย เพราะเคยพิจารณาแล้ว เวลารอบมันรอบจริง ๆ เมื่อมันได้รอบถึงขนาดนี้แล้ว ไม่มีอะไรที่จะอัศจรรย์เท่าจิต กายก็เป็นกาย เวทนามีเป็นเวทนา เอ้า มันจะดับก็ดับไป เวทนาทางร่างกายมันไม่ดับมันก็อยู่ที่นั่น ไม่สามารถที่จะเข้าแทรกสิงจิตใจได้เลย จิตก็เป็นความจริงอันหนึ่ง เวทนาเป็นความจริงอันหนึ่ง กายเป็นความจริงอันหนึ่ง ต่างอันต่างจริง ต่างอันก็ไม่กระทบกัน เพราะต่างอันต่างจริงประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง เวทนามันก็ดับของมันไป จิตก็ระงับความคิดความปรุงอะไร อยู่เป็นเอกเทศของตนโดยความอัศจรรย์ในตัวเอง และอาจหาญด้วยในขณะนั้น สง่าผ่าเผยเต็มที่

เพราะจิตได้ถึงความจริงด้วยปัญญา ต้องมีความสง่าผ่าเผย มีความองอาจกล้าหาญ ถอนขึ้นมาแล้วก็ยังมีความกระหึ่มขี้มย่องอยู่ตลอดเวลา นี่อำนาจของปัญญาทำให้เกิดความกล้าหาญชาญชัยได้อย่างนี้ เพราะฉะนั้นนักปฏิบัติที่ได้เห็นความจริงแล้วจึงไม่ถอยหลัง ตายก็ตายเถอะเพราะความตายได้พิจารณาแล้วอย่างรอบคอบ ๑)ความตายเป็นของจริงตามหลักธรรมชาติ ๒)ความตายมีอยู่ที่ไหน จิตมีป่าช้าที่ไหน จิตผู้ทีกล้วตาย ๆ มันไม่เห็นตายนี่นะ ยิ่งรู้อย่างเด่น มันตายได้ยังไง มันชดอย่างนี้

เพียงเท่านี้ก็ได้อะไร ถ้าลงเราพิจารณาได้อะไร สักวันหนึ่งเท่านั้น ที่นี้จะอาจหาญเต็มทีที่เดียวเรื่องความตายเป็นเรื่องเล็กน้อย ความจริงที่ประจักษ์ด้วยปัญญานั้นเป็นเรื่องใหญ่โตมาก มีความองอาจหาญมาก มีความสง่าผ่าเผยมากที่สุด ที่นี้เวลาจะเป็นจะตายนี้ก็ไม่สะทกสะท้าน นี่เป็นหลักปัจจุบันที่เป็นสัจพยานกันด้วยการพิจารณาเห็นชัดแล้วเวลานี้ เข้าเวลาตายมันจะเอาเวทนาหน้าไหนมาหลอกเราวะ มันก็เวทนาเหล่านี้แหละที่แสดงอยู่เวลานี้ เราได้พิจารณาแล้วรู้แล้วทุกสิ่งทุกอย่างด้วยปัญญาของเรา มันจึงไม่สะทกสะท้าน

ขณะจะหมดลมหายใจก็ไม่สะทกสะท้าน หมดไปก็ไม่สะทกสะท้านเพราะไม่ตื่น เมื่อจริงแล้วจิตไม่ตื่น ตื่นเต้นตกใจเสียอกเสียใจ ถ้าจิตลงได้พิจารณาขนาดนั้นแล้ว ต้องได้หลักได้ฐานภายในจิตใจแล้วก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ เมื่อมีหลักเกณฑ์แล้วมันต้องมีความองอาจหาญ ว่าเรื่องชะมัดเขม้นเข้มแข็งต่อความพากความเพียร

เอาซิเอาให้เห็น ของจริงอยู่นี้อยู่กับทุกคนนั่นแหละ เราไม่ใช่เป็นคนอาภัพนี่นะ นอกจากความขี้เกียจมันทำให้เราอาภัพ สมามันก็ไม่ปรากฏถ้าความขี้เกียจเหยียบย่ำทำลายเอาไว้ทำลาย สมามันเกิดไม่ได้ สัมผัสความขยันหมั่นเพียรขึ้นมา ความหนักเอาเบาสู เป็นก็เป็นตายก็ตายฟาดเข้าไปดูซิ สมามันจะทนได้หรือ จะเป็นสมามันประเภทใดขอให้รู้กับใจเราเถอะ อย่าไปคาดไปหมายนะ จิตสงบ สงบแบบไหน มันจะรู้ในตัวของเราเองความคาดหมายไม่เกิดประโยชน์ แต่สิ่งที่ประจักษ์กับตนด้วยความเพียรของตนซึ่งเป็นเหตุให้เกิดสมามันนี้ เราจะรู้เองทั้งเหตุคือการดำเนิน ทั้งผลที่ประจักษ์อยู่เวลานั้น

สงบแบบไหนบ้าง มันรู้ได้ชัดไม่ต้องถามใคร อ้อ นิสัยของเราเป็นอย่างนี้รู้อย่างนี้ พอใจกับความเป็นอย่างนี้ของเรา มันรู้ว่านี่คือจิตเป็นสมามันของเราเป็นอย่างนี้เอง ตามนิสัยของเราจากนั้นก็เร่งเข้าไป ๆ อันใดที่เป็นข้าศึกต่อธรรม ให้รีบสลัดปิดทิ้งอย่าไปเสียดาย จึงชื่อว่า เป็นนักต่อสู้ เราเป็นผู้รักเป็นผู้สงวนจิตใจคือสงวนธรรมนั่นเอง เอาให้ตีเอาให้จริงจัง ตั้งใจประพฤติปฏิบัติให้ได้ทรงมรรคทรงผล

เวลาตายก็ให้ตายอย่างแบบสง่าผ่าเผย แบบไม่ให้ขาดทุนสูญดอกไปไหน มีแต่เรื่องว่าง

กายสลายลงไปธรรมดา จิตใจที่สลัดปิดทั้งทุกสิ่งทุกอย่างตั้งแต่ยังมีชีวิตอยู่แล้วจะไปห่วงอะไร อนาคตโยเสียที เอ้อ หายห่วงเสียทีสุปาภิเสสนิพพาน ยังต้องรับผิดชอบในขั้นนี้ จิตหลุดพ้นแล้วก็ยังต้องรับผิดชอบ พาอยู่ พากิน พาหลับ พานอน พายืน พาเดิน พาขับ พาถ่าย ยุ่งแต่เรื่องธาตุเรื่องชั้นรื้ออยู่ตลอดเวลา แม้จิตใจไม่ยึดมั่นถือมั่นมีแต่ความรับผิดชอบต่อ ญาณของจิตที่อยู่ด้วยกัน ระหว่างกายกับจิตมันก็ต้องได้ปฏิบัติไปอย่างนั้นแล พอถึงกาลของมันแล้วก็สลัดปลิวลงไปเลย เอ้อ สบายเสียทีนี้ ตั้งแต่นี้ต่อไป อนุปาภิเสสนิพพาน เป็นอันว่าสิ้นกันกับเรื่องสมมุติตั้งแต่บัดนี้ ไม่ต้องพูดถึงเรื่องกาล เรื่องสถานที่เวลา อกาลโกฬัง แต่ว่าอย่างงั้นเถอะ อกาลิกจิต อกาลิกธรรม ก็หมายถึงใจที่บริสุทธิ์นั้นแล

เอาละ เอาแค่นี้ก่อน

พูดท้ายเทศน์

คิดหมดแล้วนี่ไม่งั้นจะกล่าวสอนหมู่เพื่อนเธอ มองไปที่ไหน เราก็มองหมด เราก็เคยเกิดกับโลกมานานแล้วนี่ เห็นอะไรดี เห็นอะไรวิเศษจนลืมน้อลืมนตัวก็เคยเห็นมาแล้ว เป็นมาแล้ว ถ้าพูดถึงเรื่องรัก ผมก็เคยพูดให้หมู่เพื่อนฟัง จนกระทั่งนอนไม่หลับ มันจะตายตั้งแต่เป็นฆราวาส...รักผู้หญิง....ไม่ใช่อะไร รักก็เป็นรักญาติวงศ์กันด้วย ถูกผู้ใหญ่ตีเอาแหลัก ฝ่ายหนึ่งก็ว่าดี เป็นวงศ์เป็นสกุลเดียวกันได้ก็ยิ่งเป็นกันเอง ก็ยิ่งง่าย ฝ่ายหนึ่งก็เห็นอย่างนั้น อีกฝ่ายหนึ่ง อ้าว นี่ไม่ใช่จะทำลายสกุลกันหรือนี้ คนนี้ว่าอย่างนั้น เรียกกันว่าอย่างนั้น ทีนี้จะมาให้เรียกคนนี้เป็นปู่ คนนั้นเป็นย่า คนนั้นเป็นอย่างนั้น จะเรียกกันได้ลงคอเธอ จะเป็นสิริมงคลอะไรในการทำลายญาตินี้ พวกหนึ่งพูดกันอย่างนี้ในวงญาติ

พิจารณาดูทางเหตุผลแล้วเราก็ยอม เอ้า ถ้าอย่างนั้นก็ตัด มันจะตายก็ยอมตาย เอามาแล้วก็ไม่เกิดประโยชน์ ลงได้ขวางผู้ใหญ่ขวางญาติขวางวงศ์ขวางสกุลแล้ว เอาประโยชน์อะไรจากสิ่งเหล่านี้ ทั้ง ๆ ที่มันจะตาย...หัวใจมันรัก เอามาแล้วมันก็กีดมันก็ขวางอยู่นั้นแหละ หาความเจริญไม่ได้ เพราะเราเพียงเท่านั้นทำความเสียหายให้แก่วงศ์สกุลมากมาย ไม่มีใครเห็นดีด้วย แล้วเอาไปทำไม นี่ก็เคยเป็น ตัดลงอย่างขาดสะบั้นเลยหัวใจนี้ ขนาดนั้นนะ ไม่ใช่เล่นจิตนี้ นะ

อย่างนี้ก็เคยเป็นมาแล้วและเคยสู้มันมาแล้วด้วย ต่อไปก็ได้หัวเราะเรื่องของเจ้าของเหมือนกัน แต่ก่อนมันจะไม่มีญาติมีวงศ์ ไม่มีพ่อแม่ มันจะมีแต่มันคนเดียว เก่งกว่าพ่อกว่าแม่กว่าญาติกว่าวงศ์ กว่าใครทั้งหมด จะให้ได้อย่างใจ เหมือนอย่างนั้น ก็เลสมันหนักขนาดนั้น แต่เวลาเรื่องทั้งหลายขึ้นมาแล้ว เหตุผลหนึ่ง ถ้าเราจะไม่ต้องการเป็นคนเลวขนาดนั้น เราจะทำได้ลงคอเธอ ทีนี้ก็ต้องยอม ยอมทั้ง ๆ ที่ตัวกิเลสมันไม่ยอม เอ้า ! ไม่ยอมก็

เอ้า ตาย เห็นแก่วังศ์สกุล ฟาดให้ขาดสะบั้น

ออกปฏิบัติก็ไปเจอตรงนั้นอีก ไปเจอตรงนี้อีก เรามาแก๊กิเลสแล้วทำไมถึงเป็นอย่างนี้ คนไม่เคยพบหน้าพบตากันเลยตั้งแต่วันเกิดมา มาเจอเข้าทำไมมันจึงมาเป็นอย่างนี้ มันอะไร มาแก๊กิเลสแล้วทำไมจึงมาเจออย่างนี้ ด้วย ตัดมันเรื่อย ฟาดมันเรื่อย นี่หมายถึงจิตที่ยังไม่มีหลักมีเกณฑ์มันเป็นไปได้นะ รบกันอยู่นั้นแหละ ไม่มีอะไรที่จะกังวลยิ่งกว่าตัวนี้เท่าที่ผม ปฏิบัติมา ตัวราคะตัณหาที่ตัวเด่นที่สุด และตัวตื้อที่สุด ตัวทำลายตัวเองและทำลายธรรมทั้งหลายโดยไม่รู้สึกรู้สีกตัวที่สุดก็คือตัวนี้ เวลาเหยียบหัวมันลงไป ถึงรู้มันได้ชัด โถ ขนาดนั้นเซียวหรือ

พอตัวนี้มันสงบลงไปแล้วก็เย็นก็สบายไปหมด จึงได้รู้ว่าตัวนี้เป็นข้าศึกสำคัญมาก ฟาดมันลงไป ๆ มียิบ ๆ แสบ ๆ ตีมันลงไป ฆ่ามันลงไป จนกระทั่งเรื่องของโลกกว้างแสนกว้าง หมายแสนหมาย มุ่งแสนมุ่ง เห็นอันนั้นวิเศษอันนั้นวิไลก็จางไป ๆ ทำไมมันถึงจางที่นี้ ก็เพราะธรรมเด่นในหัวใจ เด่นขึ้น ๆ มันก็ปล่อยละชิ อะไรก็สู้ธรรมไม่ได้ ๆ สูงขึ้น ๆ เด่นขึ้นก็ปล่อย ฟาดลงไปเสียจนโลกธาตุภายในจิตใจนี้มันสะเทือนไปหมด แตกกระจายไปหมดแล้ว เห็นอะไรที่นี้ แม้แต่ธาตุแต่ชั้นจะไปเมื่อไรก็ไปชิ อยู่ก็อยู่มานานแล้ว พออยู่พอกินพาหลับพานอนพา ขับพาถ่าย ยุ่งแต่เรื่องอันนี้ทั้งนั้นแหละ

ภารา หเว ปญฺจกฺขุณา ไม่มีอะไรหนักยิ่งกว่าชั้นนี้ทั้งห้านี้ ภูเขาทั้งลูกเราไม่ได้แบกมัน จะรู้ว่ามันหนักได้อย่างไร แต่ตัวนี้เราแบกอยู่ทุกวัน ทำไมจะไม่รู้ว่าหนัก ที่พระพุทธเจ้าว่า ภารา หเว ปญฺจกฺขุณา มันหนักด้วยอำนาจของอุปาทาน ด้วยความรับผิดชอบด้วย อุปาทานความยึดมั่นถือมั่นมันหมดไป มันก็หนักด้วยความรับผิดชอบอีกอันหนึ่ง แง่หนึ่งของมัน ภารา หเว ปญฺจกฺขุณา เอ้า ไม่อยากอยู่ก็ไปชิ เกิดมานี้ก็นานแล้วได้อะไรบ้าง ก็มีแต่เพียงขาสองแขน สองหัวหนึ่งก็เท่าเดิม ไม่เห็นมีอะไรจะเพิ่มเติมขึ้นมา พอที่จะผลิตผลิตขึ้นเร่งรีบเร่ง เพื่อหวังโน้นหวังนี้จากอันนี้ต่อไปมันก็ไม่มี

นี่เอาเสียจนกระทั่งจิตกับโลกธาตุแม้อยู่ด้วยกันก็เหมือนไม่มี ไม่มีสิ่งใด ก็จิตดวงนี้ไม่ได้ไปยุ่งกับอะไร ไม่ได้สำคัญว่าอันนี้มีอันนั้นมิ อันนี้ดีอันนั้นชั่ว จิตเป็นจิต สิ่งเหล่านั้นเป็นสิ่งที่เหล่านั้น ต่างอันต่างอยู่ ต่างอันต่างจริง ไม่ยุ่งกันแล้ว มันจะมีอะไรมาเป็นโลกธาตุอยู่ในหัวใจ เมื่อหัวใจไม่ไปกว้านโลกธาตุมาแบกมาหามให้หนักเท่านั้น

ผมวิตกวิจารณ์กับหมู่กับเพื่อน เป็นห่วงเป็นใยมากถึงเรื่องปัญญาความแยกกาย มันเห็นอยู่ทุกแห่งทุกมุมทุกระยะ ผมไม่ได้ตั้งใจจะมาฟุ้งโทษหมู่เพื่อน ผมเป็นอาจารย์ของหมู่เพื่อนสอนหมู่เพื่อน บกพร่องตรงไหน เหมือนกับนักมวย ครูกับนักมวยเขาต่อยกันนั่นเอง

เวลาฝึกซ้อมกัน ครูกับนักมวยฝึกซ้อมกัน เขาเล่าให้ผมฟังเขาเป็นครูมวย ผมก็ไม่ได้ไปเป็นนักมวยเป็นครูมวยอะไร แต่อยู่กับโลกมันก็ได้ยินได้ฟังได้เห็น เวลาต่อยกัน ๆ อย่าเปิดตรงนั้น ครูจะบอก ต่อยไป ๆ อย่าเปิดตรงนั้น แล้วก็ต่อยไป ๆ พอครั้งที่สามก็บ๊วะ ใส่ปิ้งเข้าไปแล้ว

ครูนะถ้าสมมุติว่าเปิดตรงนั้น อะไรจะเข้าตรงนั้น สมมุติว่าศอกจะเข้าตรงนั้นหรือหมัดจะเข้าตรงนั้น หรือเข่าหรือเตะมันจะเข้าตรงนั้น ไม่บอก เป็นแต่เพียงอย่าเปิดตรงนั้น ๆ พอถึงครั้งที่สามก็บ๊วะเข้าไปเลย พอเตะก็เตะเลย อย่าเปิดตรงนั้น นี่เป็นครูเป็นผู้ต่อย เป็นผู้เตะ ไม่ได้ตาย ไม่ได้เจ็บมากเหมือนคู่ต่อสู้ต่อย ถ้าแผลคู่ต่อสู้อย่างนั้นแล้วเสร็จ เพราะฉะนั้นครูจึงต้องเตือนเรื่อย ทั้งต่อยทั้งเตือนอยู่นั้นตลอด นี่เขาพูดให้ฟังมันก็ชัดเจนซิ อย่าเปิดตรงนั้น ๆ พอครั้งที่สามบ๊วะเลย อย่าเปิดตรงนั้น ทีนี้นักมวยก็เข็ด ก็รู้ละซิ เพราะไม่ได้ต่อยให้ตายนี้ ต่อยฝึกซ้อมกันเพื่อความชำนาญเพื่อความรอบคอบ ให้รักษาตัวได้ ได้ชัยชนะ เขาฝึกกันเพื่ออันนั้นต่างหาก

นี่มองเห็นที่ไหนก็เหมือนกับว่าอย่าเปิดตรงนั้น ดู ๆ อยู่ที่ไหนก็เหมือนกัน ดูเรื่องอะไรก็เหมือนกับว่าอย่าเปิดตรงนั้นนั่นเอง มันเห็นอยู่ชัด ๆ แสดงว่าปัญญาไม่ได้ใช้ ก็พูดอยู่แล้วว่าอะไรจะแหลมคมยิ่งกว่ากิเลสในหัวใจของเรา ในโลกธาตุนี้ไม่มีอะไรแหลมคมยิ่งกว่ากิเลสจะใช้แบบที่อ้อ ๆ ไปให้เขาต่อยตายได้หรือ ต้องฝึกต้องซ้อมซิ สติปัญญาหุงต้มกินไม่ได้นี้ ฝึกหัดใช้พลิกแพลงเปลี่ยนแปลงหลายสัณหลายคม ต่อไปก็ค่อยเข้าใจไปเอง

พอได้ผลมันก็เข้าใจ แล้วก็ม่แก็ใจ คิดหลายครั้งหลายหนเข้าไป ทีนี้ก็ดูก็ตี๋ม เพราะเห็นผลไปเรื่อย ๆ นี่ แล้วปัญญาก็ค่อยแตกกระจายออก ๆ ตั้งแต่ส่วนหยาบแล้วก็ซึมซาบเข้าไปถึงส่วนละเอียด ส่วนละเอียดเข้าไป มันจะเหนือปัญญาไปได้อย่างไร จนกระทั่งเข้าถึงที่เลย ทีนี้สติกับปัญญาก็ไปด้วยกันนั่นแหละ เมื่อถึงขั้นเป็นอันเดียวกันแล้วแยกไม่ออกนะ สติกับปัญญาแยกไม่ออก ไปด้วยกัน พอจิตกระเพื่อม ๆ ปรุณ มันถึงขนาดนั้นนะถึงทันกัน เมื่อถึงขั้นมันทันกันแล้ว

ที่จิตปรุณนั้นคือกระเพื่อมแล้วนั้น การกระเพื่อมนั้นคือการปลุกสติปัญญาซึ่งจ่อตัวอยู่แล้ว พอกระเพื่อมพบบักรู้ทันที่เลย ดับพับลงไปก็ตาม ตามคัน ถ้าปรุณขึ้นมาด้วยสมุทัยนี้ปัญญาตามคันเลย หลายครั้งหลายหนก็ทนไม่ไหว ขาดสะบั้นไปได้

ปัญญาเป็นของฝึกได้ ฝึกไม่ได้พระพุทธเจ้าไม่สอน ในตัวของเรานี้ฝึกให้เป็นคนดีได้ ถ้าเราไม่ยอมเชื่อกิเลสเสียจนไม่มีครูมีอาจารย์เป็นศาสดาอยู่ภายในใจแล้ว อยากรู้ก็ต้องได้สำคัญที่มันเชื่อกิเลสเสียยิ่งกว่าพ่อกว่าแม่กว่าครูกว่าอาจารย์กว่าศาสดา ไม่มีทางถ้าอย่างนั้น คนที่เชื่ออย่างนั้นคือคนที่จะทำตัวให้จมถ้ำเดียว

ปฏิบัติจิตปฏิบัติธรรมละเอียดเข้าเท่าไร ๆ ครูอาจารย์นี้เป็นเหมือนแวนเทียวนะ เหมือนแวนส่องทางเทียว ท่านพูดคำไหนมันซึ่ง ๆ เข้าไปเพราะเป็นทางที่เราจะเดินที่จะก้าวไปตามท่าน ท่านรู้แล้ว ท่านเห็นแล้ว พูดตรงไหนไม่ผิดนี่ คนอื่นมาพูด พูดไม่รู้เอาความจำมาพูด เอาความในฐานะเราเคยเป็นอาจารย์ มีอายุพรรษามาพูด มันเข้าความจริงไม่ได้นี่ ความจริงไม่ใช่ครูไม่ใช่อาจารย์ ไม่ใช่อายุพรรษามากน้อย ความจริงคือความจริงเห็นจริง จะเป็นชั้นใดก็ตามพูดได้เต็มปาก นี่สำคัญตรงนี้

เพราะฉะนั้นครูบาอาจารย์องค์ใดที่ท่านมีความชำนาญชำนาญ ที่ท่านผ่านไปแล้วเย็บออกมา เราอยู่ที่จับปั๊บ ๆ เลย มันถูกนี้ไม่จับได้ยังไง เราหาที่ยึดอยู่แล้ว ยกตัวอย่างเช่นท่านอาจารย์มันเป็นต้น เย็บออกมาเท่านั้นละ ผิงเลย กิเลสขาดไปเลย ความสงสัยของเราที่เคยมีอยู่ในจุดนั้น ขาดสะบั้นไปเลย นี่ถึงขั้นหัวเลี้ยวหัวต่อ หรือถึงขั้นข้างประจำความ มันประจำจริง ๆ นะ

ผมเป็นมาแล้ว ใครมาสอน มาพูดสุมสุมสุมทำ มันดูถูกได้ภายในใจ หือ ภูมิจิตขนาดนี้มาสอนเราได้ แนะ คือมันไม่ยอมฟัง เหมือนมาลูบลำให้เราดู แทนที่จะมาสอนเราให้ได้สติตั้งให้มีทางเดินไป กลับมาลูบลำเหมือนคนตาบอดให้เราดูให้เราเห็น ก็แสดงว่าภูมิอย่างนี้ยังมากล้าสอนเราได้หรือ มันเป็นอยู่ภายในใจนะ พูดง่าย ๆ ก็เรารู้แล้วนี่ เพียงพูดออกมาแค่นั้น ก็เห็นความผิดแล้วนี่ แล้วจะเอาอะไรมาสอนเราให้ยิ่งกว่านี้ได้

นี่เป็นในหลักธรรมชาติของจิต มันไปช่องเดียวของมันจริง ๆ เวลาเข้าถึงขั้นละเอียดของธรรมแล้วมาสอนสุมสุมสุมทำไม่ได้ ผู้สอนต้องเป็นผู้มีภูมิเหนือนี้ หรือผู้มีภูมิเท่ากันพูดกันนี้ ก็เป็นเครื่องเสริมกันเห็นด้วยกัน หาที่ค้านกันไม่ได้ เพราะรู้ด้วยกันเห็นด้วยกัน แต่ผู้ที่เหนือกว่า ท่านเหนือกว่าเรานี้ เปิดช่องให้เราเห็นทันที ๆ ยอมรับทันที ก้าวตามทันที นี่ภาคปฏิบัติ เหมือนกับว่าถอดจากจิตดวงนี้ใส่จิตดวงนี้ เรียนมามากน้อยมันก็เหมือนยาทั้งหีบทั้งตู้ นั่นแหละ ยกกันมาทั้งหีบทั้งตู้ มาทุ้มใส่คนไข้ มันเกิดประโยชน์อะไร นอกจากทำให้คนไข้ตายเท่านั้น

หมอผู้ชำนาญมาแล้วในเรื่องหยูกเรื่องยา เขาไม่จำเป็นจะต้องไปเอายามาทั้งหีบทั้งตู้แหละ เขากามอาการเท่านั้น ตรวจดูเท่านั้น เขาจะไปเอายาที่เหมาะสมกับที่เขาตรวจแล้วว่า เป็นโรคชนิดนั้น ควรจะแก้ด้วยยาอย่างนั้น ควรฉีดก็เอานั่นมาฉีด หลอดสองหลอดเท่าที่เห็นว่าจำเป็นเท่านั้น ธรรมะก็เหมือนกัน ไม่ใช่ว่าจะไปยกมาทั้งพระไตรปิฎกมาทุ้มกัน ๆ ทุ้มก็เหมือนอย่างแบกยาทั้งหีบมาทุ้มกัน ทุ้มคนไข้มันตายทิ้งเปล่า ๆ

เอามาเฉพาะที่เหมาะสมกับผู้กำลังดำเนินอยู่ในจุดนั้น ต้องแก้ไขด้วยวิธีนั้นเท่านั้น ปีบลง

ไปตรงนั้นให้มันพังทลายเลย ไม่ได้พูดมากนักปฏิบัติ ยิ่งละเอียดเข้าไปเท่าไรยิ่งไม่ได้พูดมากเลย ใส่ปีกเข้าไปยับเดียวเท่านั้นได้ความ ๆ ผมมันเป็นมาแล้ว จะว่าทิวิมานะก็ว่า ถ้าจิตมันไม่ลงด้วยก็เป็นทิวิมานะ มันต้องการของจริงจริง ๆ นี่ มาพูดปลอม ๆ ให้เราฟังได้หรือ

จิตเป็นของฝึกได้ กิเลสเป็นเครื่องแฝงไม่ใช่เป็นของตั้งเดิม ไม่ใช่เป็นเนื้อเป็นหนังจริง ๆ เหมือนจิต จำไว้ให้ดี จิตนี้เป็นธรรมชาติ มโนธาตุ ธรรมชาติแท้ ๆ กิเลสแม้จะเป็นอวิชชาละเอียดขนาดไหนมันก็เป็นสมมุติ มันแทรกอยู่ในนั้น เพราะฉะนั้นจึงแก้ได้ เพราะเป็นสิ่งที่แฝงกันอยู่ ไม่ใช่เป็นเนื้อหนังอันเดียวกันแท้จึงแก้ได้ ไม่ว่ากิเลสประเภทใด ไม่ว่าความรัก ความชัง ความโกรธความเกลียด ชนิดหยาบ ชนิดกลาง ชนิดละเอียด มันเป็นเหมือนกาฝาก ไม่ใช่ตัวจริง มันเกิดอยู่กับต้นไม้ ต้นนั้นจริง แต่มันเป็นกาฝาก มันไม่ใช่ต้นไม้ต้นนั้นแท้ มันหากสร้างเนื้อสร้างหนังสร้างตัวของมัน สร้างกิ่ง ใบ ดอก ผลของมันขึ้นในต้นไม้ต้นนั้นโดยอาศัยเอาต้นไม้ต้นนั้นเป็นอาหารของมัน

นี่ก็กิเลสมันสร้างเนื้อสร้างตัวขึ้นมาจากในจิตใจ มันเอาใจของเรานี้เป็นอาหารของมัน เพราะฉะนั้นจึงต้องแก้มันได้ มันเป็นกาฝากทำไมแก้ไม่ได้ แก้ไม่ได้คนดีได้ยังไง พระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ยังไง ทำไมเราจะนำมาแก้เรา แก้ไม่ได้ ถ้าเราไม่เป็นคนหมดสารคุณเสียอย่างเดียวเท่านั้น มันต้องแก้ได้ หากจะเอาความรู้ความเห็นของกิเลสมาเข้าทำลายสารคุณของตนหมดกลายเป็นคนหมดคุณค่าหมดหวังไปแล้ว มันก็สิ้นท่าหาความหวังไม่ได้แล้ว ถ้าเป็นคนใช้ก็คอยแต่ลมหายใจนอนครอก ๆ อยู่ในห้องไอศูมิเท่านั้นแหละ ก็เราไม่ใช่ประเภทไอศูมินี้จะ เป็นประเภทที่จะต่อสู้กันได้กับกิเลส โทษคุณก็เห็นอยู่กับใจอยู่แล้ว

เอาละเลิกกัน